

Tanum kirkevei

Kulturminnene som blir presentert på kommunens hjemmesider i 2004 dreier seg om veier. Folk har til alle tider foretatt ferder over kortere eller lengre strekninger, over jorder og fjell, gjennom skoger, over vann, til fots, på hesterygg og i kjøretøy og fartøy av alle slag. Spor etter ferdseien finner vi på kryss og tvers i kommunen.

Antakelig har mange veifar ført til og fra Tanum kirke siden middelalderen. Haugskleiva (månedens kulturminne i januar 2004) kan ha vært ett alternativ mellom sognekirken for Vestre Bærum og Bærums verk. Tanum kirkevei til Bærums Verk var både en viktig lokalvei mellom gårdene og viktig for kulltransporten fra Asker over Wøyen til masovnen på Bærums verk. Traséen følger Tanumveien fra kirken ned til Wøyenenga over Kølabrua og deretter alleen frem til Wøyen og gjennom tunet. Så går den videre langs Lomma forbi Bryn, Belset til Gommerud hvor jernverket hadde sin virksomhet fra 1621-1874, og hvor Bærums Verk ligger i dag. Her møtte den Ringeriksveien over Krokskogen ved Vertshuset. Ringeriksveien ble utbedret til kongevei i 1790-årene mens Peder Anker var eier av jernverket, godseier på Bogstad og generalveiintendant. Ankerveien mellom Fossum og Bærums Verk fra samme tid, gikk i felles løp med Ringeriksveien fra Øverland til Bærums Verk.

Tanum kirke var målet for kirkeveien fra Bærums Verk. Den ligger på Tanumplatået, inntil de gamle ferdselsårene og med vidt utsyn, slik middelalderkirker gjør. Tanum kirke er fra omkring midten av 1100-tallet. Inne i kirken er det avdekket kalkmalerier fra 1300-tallet. I kirkens nærhet er det store bronsealder/jernalder gravhauger og røyser. Over veien ligger dobbelttunet til Tanumgårdene med 1800-talls bygningsmiljø.

Tunet på Wøyen har bygninger fra 1600-, 1700 og 1800 årene. Tre bygninger er fredet. Den første jernhytten i Bærum antar man har ligget her (1604-1622). Gården har dessuten hatt møllebruk, sagbruk, teglverk, smie og her ble det brent trekull for Bærums Verk. Gårdstunet har vært et knutepunkt for samferdsel. Den gamle veien til Ringerike fra Sandvika gikk også gjennom tunet og fortsatte videre over Isielva.

Langs Lomma har det ligget flere møller og kverner og ved Løken er det rester etter en dam knyttet til det eldste jernverket på Wøyen. Ved Spikerbruksfallet bearbeidet en hammer rujern til spiker. Spikerbruksfallet ble utbygget til Bærums Verk elektrisitetsverk i 1915, med Glitredammen og Mattisplassdammen som reguleringsdammer.

Da bessemer-metoden med steinkull kom, var det ikke lenger økonomi i trekullfremstilling av jern. Masovnen på Bærums Verk ble blåst ned for siste gang i 1874. Takket være gradvis avvikling av industrivirksomheten på verket, kan man ennå fornemme en atmosfære av det gamle verkssamfunnet. Arbeiderboligene langs verksgata er bevart og er i bruk som butikker og verksteder. Vertshuset fra 1740, hovedbygningen fra 1764 og en portstue fra 1770 er fredet. Ved

Lommedalsveien er småskole-bygningen i tegl fra 1900 er bevart. Verket var tidlig ute med å tilby sønner og døtre av arbeiderne skolegang. Offentlig skolegang for alle barn kom i stand med omgangsskolen i 1739, og madam Anna Krefting hadde latt sette opp et eget skolehus før 1740.

Så sent som i 1865 var Bærums Verk det tettest befolkede sted i Bærum kommune, men lå for avsides til å bli et bygdesentrum. Slottet på Bærums Verk sto ferdig i 1852 etter tegninger av J.H. Nebelong, arkitekten til Oscarshall. Baron Harald Wedel Jarlsberg bodde der til sin død i 1897. Senere ble Slottet brukt som sommerbolig av to av baronens døtre og ble etter dette innredet til arbeiderboliger. Godseier Harald Løvenskiold tilbakeførte Slottet til residens og i dag bor sønnen Carl Otto Løvenskiold der med sin familie.

Liv Frøysaa Moe